

Ha Krúdy, akkor Óbuda

Bedecs László

A kilencvenes évek elején, az érettségire készülve, az akkor már Óbudai-ra keresztelt gimnáziumban került a kezembe először Krúdy, és rögtön úgy, mint óbudai író, „a mi írónk”. Emlékeim szerint voltak már táblái, szobrai akkor is a közelben, elneveztek már róla ilyen-olyan intézményeket, talán már megnyílt a templom mögötti múzeuma is, egyszóval lehetőség volt egy tinédzsernek is büszkének lenni rá, magáéna érezni őt, így-úgy azonosulni vele vagy a megírt figuráival. És azonosulni a nosztalgiájával, merthogy már ő is az 'igazi' Óbuda eltűnését írta meg - pedig hol volt akkor még a hetvenes évek rombolása és lakótelepépítési hulláma?! Egyszóval: akkor és azóta is az ehhez a városrészhez kapcsolódó munkáit olvastam a legszívesebben, és most is ezekről szeretnék beszélni.

A gimnazistaként, a kedves magyartanáromtól megismert történetnek az még inkább elhallgatott része volt, hogy Krúdy nem önszántából költözött Óbudára, inkább úgy érkezett, mint hőse, Szindbád, hajótörötként: „Szindbád olyanformán vetődött az óbudai partra (a Hajógyári-sziget környékén), mint egy hajótörött, akinek nem volt válogatni valója a menekülés módjában.” 1931-ben, amikor ezt írta *A vadevezős megtérése* című novellájában, már maga is Óbudán élt, a Templom utca 15 szám alatt, a mai Óbudai Társaskörrel átellenben, és nem messze a Kéhli Vendéglőtől sem, ahol az író emlékét, egykori törzsvendégük szellemiségét ma is példaszerűen ápolják (velőscsont!) - és ahol szűk két évvel később, ötvenöt évesen élete utolsó estjét is töltötte.

A nagykorúti hajótörött hamar otthon lelt az akkor még valóban külvárosnak számító kerületben, már az első hetekben beiratkozott például a ma már a nevét viselő, egy időben persze általam is sokat látogatott Fő téri könyvtárba, ahol szintén törzsvendég lett, és ahonnan, mint a szerencsére megmaradt olvasójegyén látszik, főleg világirodalmat, azon belül is angol és orosz regényeket kölcsönzött. De sokat olvasott a nem is olyan rég még különálló város történetéről is.

Tudjuk, Krúdy korábban aktív és szenvedélyes résztvevője, sőt szereplője volt a pesti oldal pezsgő éjszakai életének, alighanem végigkóstolta annak minden egyes ízét, megtapasztalta minden árnyalatát. Megmerítkezett a nagyvárosi élet bugyraiban, a kétes egzisztenciák, a kártyán meggazdagodott urak és a könnyű nők világában, hogy aztán műveinek is ezek a helyszínek szolgáltatthassanak kulisszákat. Budára és pláne Óbudára akkoriban alig-alig esett pillantása. Mondhatjuk

---

Bedecs László 1974, Budapest-Baku, kritikus. Legutóbbi könyve: *Egy lehetséges változat*. Tanulmányok, kritikák a kortárs magyar költészetéről (2016).

úgy is: ez az akkor még csendes, nyugalmas, Pesttől nem csak térben, hanem témában, életmódban is távol eső, elkülönülő, voltaképp vidéki helyszín számára semmilyen izgalmat nem tartogatott, legfeljebb mint a pesti élet ellentéte, mint az idilli, nosztalgikus világ nem igazán vonzó maradványa volt említésre méltó.

Krúdy, tudjuk, a kiköltözés előtt a Margitszigeten lakott, igen jó körülmények között, ám adósságai olyan mértékűre nőttek, hitelezői olyannyira zaklatták, hogy szó szerint menekülnie kellett. Ezért települt át a szigetről a partra, keresett menedéket Óbudán második feleségével, Rózsa Zsuzsannával, és kislányukkal, a később, az *Apám Szindbád* címen memoárt közreadó Zsuzsikával. Már betegeskedett, mégis méltatlanul szegényes körülmények közé került, egy szűkös, kényelmetlen, az otthoni munkára majdhogynem alkalmatlan lakásba. És persze a hitelezők egyre erőteljesebb követeléseitől sem menekült meg, itt is megtalálták. De folyamatosan dolgozott, minden körülmények között teljesítette a saját maga elé kitűzött napi penzumot.

És egyre gyakrabban írt Óbudáról. Elsősorban a napi aktualitással bíró cikkekben, a vitázó, nem egyszer kifejezetten provokatív publicisztikákban, a sokkal lágyabb hangú tárcákban kerül elő a hely mint téma, de az új környezet a szépprózáján is nyomot hagyott. Amit óbudaiként a legjobb volt olvasni: szívesen merült el a város múltjában, gyakran írt a római-latin örökségről, az egykori Aquincum látható nyomairól és láthatatlan jelenlétéről, de arról is gondolkodott, milyen lehetett a város az 1867-es egyesítés előtt, amikor még a többségben lévő sváb polgárság választott vezetői intézték az ügyes-bajos dolgokat. Krúdy aranykornak képzelte azt az időszakot, és az ő értelmezésében épp a városegyesítés a zéró pont, a rombolás, a pusztulás kezdete.

Ezzel kapcsolatban arról írt, hogy Óbudát becsapták, törbe csalták, kifosztották és méltatlanul sodorták a peremvidékre az akkori döntés kikényszerítői. Azok, akik hidat ígértek Óbudának a fővároshoz csatlakozásért cserébe, de akik sem ezt nem adták meg, sem a millenniumi fejlesztésekből nem irányítottak erre a részre semmit. Pedig, ahogy Krúdy írja, megint csak az óbudai olvasók fülének dalolva: „a főváros kellős közepének a Flórián téren kellett volna lennie, mert már így volt több mint ezer esztendő előtt, amikor a római konzulok, majd Attila, a hunok királya, de leginkább Árpád vezér uralkodott és trónolt székhelyén, Óbudán.” (*Ódonságok városa*). Sőt, a margitszigeti forrás valamikor a mai Flórián tér környékén is felfakadt, a rómaiak ott fürdőt építettek - a maradványai ma is láthatók a ronda felüljáró alatt.

Külön szép, hogy az író, aki pedig a maga nagy szegénységét élte meg itt, nagy-nagy empátiával beszélt a hagyományaihoz ragaszkodó óbudaiakról. A városrészt mindig békésnek és nyugodtnak látja és láttatja, olyan helynek, ahol nem hallani heves politizálást, ahol a kocsmakertekben madarakat figyelhet, szívből jövő köszönéseket fogadhat, ahol „az ablakok alól hallható varrógép olyan andalogva pereg, mintha mindig mennyasszonyi ruhát varrna”, ahol „a jámbor emberek

legtöbbet a gyerekek születésével és a temetések pompájával törődnek”, és persze azzal, hogy a születést és a halált jó borokkal ünnepeljék, illetve feledtessék. Az *Óbudai Flórián* című kis esszében épp arról is olvashatunk, hogy a Hármashatárhegyen termő, „aranyfehély lágysággal hulldogáló esővel öntözött” szőlőt abban az időben még lábbal taposták, és a helyiek mindig pontosan tudták, melyik kis utcában lehet a legjobbat és legolcsóbbat kapni az így készült borból. Pest a lóversenyek és a zaj, Óbuda az árnyas kertek és csend városa, emlegeti többször is. De „az álom és a szegénység városában”, a „háromkilométeres, rosszul kövezett Bécsi út” menti városrészben Krúdy meglátja a kecsességet, a finomságot, a fiatalságot és a „dalosságot” is, a „világvárosi szédülettel rohanó,” villamost és a zenétől hangos tánciskolát, a zivatarok után a napsütést. Szépen ír, naná, a ketőségekről, a hallgatag házikókról és a szerelemmel kapcsolatos, pezsgőn csábító pogány szertartásokról például az *Óbuda a múltban és a jelenben* című ragyogó vázlatban, vagy a *Pénteken, tizenharmadikán és Luca napján Óbudán* című kis életképében.

És persze a szerelem, a szenvedély - mint minden Krúdy-műben, a nyugalom csak a felszín, a mélyben érzelmek tombolnak, drámák zajlanak, vér és könny folyik, szívek törnek össze, életek mennek tönkre egy pillantás miatt. Az *Óbudai karnagyban* 'Óbuda szépe', egy Carmen nevű gyönyörű cigánylány és gitáros szerelmének efféle történetét olvashatjuk, *A szőke nő és fiukója* című novellában Zsanét, az óbudai lány igyekszik konfertáblin (ki tudja, mi az?), mindent hátrahagyva vidékre szökni szerelemért. Egy kései Szindbád-novellában a főhős pedig így beszél: „mindig az óbudai temetőben akartam nyugodni, ha már nem tölthettem egész életemet Óbudán”. De ezekben az utolsó novellákban egyébként is nagyon gyakran feltűnik valamelyik óbudai utca, vendéglő vagy legalább a Duna-part, mindannyiszor megmutatva, milyen szorosan összeforrt az utolsó éveit élő író képzeletvilágával is az ezekben az években neki otthont adó városrész. Az *óramutató vigyáz az óbudai kisasszonyokra* című, már a hagyatékból előkerült Szindbád-novella is ennek a kapcsolatnak állít emléket. Ez a szöveg a nagyon kacér, nagyon sejtelmes, a halála előtt is az élet szeretetéről értekező Krúdyt mutatja meg. Itt „igen sok szép, fiatal nőről” esik szó, akik bizonyos esztendőkből (amikor sok szilva terem!), sokkal nagyobb számban láthatók az utcákon, mint máskor. Estéknként a harmadik kerületnek abban a részében is, a fővárosi gázművek már nem világítanak...

Ha azt kérdezik tőlem, miért olvasom, ha olvasom Krúdy Gyulát, ez a válaszom: mert alig két éves itteni élete alatt mindenkinél pontosabban rajzolta meg egy lehetséges 'óbudaiság' fogalmát, és közben az irodalmi térbe emelte ezt a helyet, sokunk otthonát.